

УДК 378.091.313-057.87:[687.01:574

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-213-160-163

КОСЯК Інна Василівна –

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інженерії та технологій виробництва Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, доцент кафедри професійної освіти в сфері технологій та дизайну Київського національного університету технологій та дизайну
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2996-1679>
e-mail: invako@i.ua

ЕКОЛОГІЧНИЙ ДИЗАЙН У ПРОЄКТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ШВЕЙНОЇ ГАЛУЗІ

Автором розглянуто реалізацію завдань екологічного дизайну у проєктній діяльності майбутніх фахівців швейної галузі. У статті здійснено аналіз поняття «апсайклінг», обґрунтовано актуальність проблеми зменшення негативного впливу перевиробництва «не базових» речей, котрі опиняючись на смітниках, забруднюють довкілля. Висвітлено перспективність технології апсайклінг для використання на різних щаблях організації предметно-просторового середовища - у архітектурі та будівництві, виготовленні меблів, одягу, взуття, аксесуарів та побутових об'єктів, облаштуванні та оздобленні інтер'єрів. Проаналізовано контент-досвід впровадження апсайклінг-проєктів в освітній процес університетів Китаю, США, Великобританії, Швеції. Наведено приклади виконання апсайклінг-проєктів учнями ДПТНЗ «Славутський професійний ліцей» та здобувачами вищої освіти у Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова. Зазначено техніки, за допомогою яких майбутні фахівці швейної галузі можуть реалізовувати проєкти з апсайклінгу виробів легкої промисловості. До них належать: ручний розпис, вишивка, макраме, в'язання, печворк, плетіння та інші. Вибір технік здійснюється особою відповідно до рівня розвитку творчих здібностей, естетичних вподобань, сформованих умінь та навичок використання цих технік.

Висновок дослідження: впровадження в освітній процес українських закладів професійної (професійно-технічної), вищої освіти екологічного дизайну в проєктній діяльності формує екологічний світогляд здобувачів освіти, сприяє розвитку їх творчих здібностей, креативності, пошуку нестандартних рішень. Кожна виготовлена річ - неповторна, унікальна, має інноваційний дизайн, і головне - даючи старим речам та матеріалам друге життя, здобувачі освіти формують екологічний світогляд і можуть стати частиною змін, завдяки яким планета і людство отримують шанс на майбутнє без екологічних проблем.

Ключові слова: екологічний дизайн, апсайклінг, апсайклінг-проєкти, заклади освіти, здобувачі освіти.

KOSIAK Inna Vasilievna –

candidate pedagogical sciences, associate professor, associate professor department of engineering and production technologies Ukrainian State University named Mykhailo Drahomanov associate professor of the department professional education in the field of technology and design Kyiv National University of Technology and Design
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2996-1679>
e-mail: invako@i.ua

ECOLOGICAL DESIGN IN PROJECT ACTIVITY OF FUTURE SPECIALISTS IN THE SEWING INDUSTRY

The author considered the implementation of ecological design tasks in the project activities future specialists in the sewing industry. The article analyzes the concept "upcycling", substantiates the relevance of the problem reducing the negative impact overproduction "non-basic" things, which end up in landfills and pollute the environment. The perspective upcycling technology for use at various levels of the organization the subject-spatial environment - in architecture and construction, manufacturing of furniture, clothes, shoes, accessories and household objects, furnishing and decoration of interiors - is highlighted. The content-experience of the implementation of upcycling projects in the educational process of universities in China, the USA, Great Britain, and Sweden was analyzed. Examples of the implementation of upcycling projects by students of the "Slavutskyi Vocational Lyceum" and higher education students at the Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov are given. Techniques with the help which future specialists in the sewing industry can implement projects on upcycling of light industry products are indicated. These include: hand painting, embroidery, macrame, knitting, patchwork, weaving and others. The choice of techniques is carried out by a person in accordance with the level of development of creative abilities, aesthetic preferences, developed abilities and skills in using these techniques.

The conclusion the study: the introduction of ecological design into the educational process of Ukrainian institutions of professional (vocational and technical), higher education in project activities forms the ecological worldview of the students of education, promotes the development their creative abilities, creativity, and the search for non-standard solutions. Each manufactured thing is unique, unique, has an innovative design, and most importantly, by giving old things and materials a second life, students of education form an ecological worldview and can be part of the changes that will give the planet and humanity a chance for a future without environmental problems.

Key words: ecological design, upcycling, upcycling projects, educational institutions, education seekers.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сьогодні найголовнішими причинами глобальних екологічних проблем є військові дії у

багатьох регіонах світу та їх наслідки, перевиробництво «не базових» речей, що опиняються на смітниках або вимагають утилізації,

забруднюючи довкілля. І навіть застосування підходів визначеного у ISO 14062 екологічного дизайну для проектування та виробництва «зелених» екологічно чистих продуктів, не вирішує проблеми перевиробництва і відповідно наступної утилізації речей. Тож на часі переосмислити ставлення до промислових виробів, що є частиною нашого життя: починаючи з їхнього проектування, виготовлення, взаємодії з ними – і до моменту, коли вони втрачають свою актуальність. На нашу думку, зараз важливо знаходити креативні способи для перетворення непотрібних речей та вторинних матеріалів у нові якісні вироби, щонайменше, з метою запобігання утворенню нових відходів. До креативного виробництва, найперспективнішого напрямку екологічного дизайну використаних речей можна віднести Upcycling (Апсайклінг).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначенням та удосконаленням підходів екодизайну при створенні нових виробів висвітлено у багатьох працях світових та українських дослідників, зокрема застосування перероблених матеріалів та апсайклінг в архітектурі розглянуто F. Ceschin, I.Gaziulusoy, Ю. Рознаевич, Л. Гнатюк. Апсайклінг як напрям екодизайну в індустрії моди досліджено А. М. Векліч, О. В. Колосніченко, К. Л. Пашкевич, Н. В. Чупріною. Дизайн-проекування колекцій одягу та взуття за напрямом апсайклінг розглянуто в роботах А. І. Бабич,

Т. М. Деркач, О. В. Єжової, І. В. Косяк, Н. М. Топчій. Теоретичний аналіз досліджень питання апсайклінгу, висвітлення його прикладних аспектів, особливостей навчання студентів в закладах вищої освіти здійснювали Т. Cooper, J. Flowers, O. Mont, C. Rauch, K. Sung, A. Wierzbicki.

Мета статті. Застосування екологічного дизайну (створення речей з вторинних матеріалів) у апсайклінг-проектах майбутніх фахівців швейної галузі.

Методи дослідження: теоретичні – аналіз, синтез спеціальної літератури з теми дослідження; емпіричні – спостереження за проектуванням і створенням еко-проектів, бесіди з студентами за темою дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Upcycling - слово, яке все частіше з'являється у щоденному вжитку сучасності. Воно означає нове життя для старих речей, або вторинну переробку попередньо використаного продукту за умови виготовлення нового продукту більш високої якості з іншою функцією та часто з кращою екологічною цінністю [3].

Апсайклінг є перспективною технологією для використання на різних щаблях організації предметно-просторового середовища - у архітектурі та будівництві, виготовленні меблів, одягу, взуття, аксесуарів та побутових об'єктів, облаштуванні та оздобленні інтер'єрів (мал. 1).

Мал. 1 Використання технології апсайклінг на різних рівнях організації предметно-просторового середовища

Дана технологія зменшує споживання нової сировини при створенні нової продукції, що

приводить до зменшення споживання енергії, забруднення повітря, забруднення води і т.п.

Термін «апсайклінг» уперше запропоновано німецьким архітектором Райнером Пільцем у 1994 році. Автор визначив техніку апсайклінгу в інтерв'ю газеті «Salvo», виступаючи з критикою методів утилізації будівельних відходів [7]. У подальшому, в 2002 році, популяризуючи тренд промислово-екологічної революції, американський архітектор Вільям МакДонах і німецький хімік Майкл Браунгарт опублікували науково-популярну книгу «Cradle to Cradle: Remaking the Way We Make Things», в котрій висвітлено поради як змінити виробничі системи, щоб вони стали більш екологічними [6]. Саме в цьому виданні наведено відоме висловлювання: «Ресайклінг - це правильно, а апсайклінг - це модно і правильно».

Проте, техніка апсайклінгу швейних виробів, взуття, аксесуарів супроводжує людство впродовж усієї його історії і не має певної дати впровадження. У минулому це був не тренд, а скоріше вимушений захід: матеріалів вироблялося набагато менше, і цінність кожного виробу була високою. Протягом багатьох століть ремонтом і перешивом одягу займалися як бідні верстви населення, так і цілком заможні. Навіть почесні дами віддавали сукні модисткам, щоб ті замінили декоративні елементи, а сліди переробок, на здивування, дослідники знаходять й на одязі царських сімей. Техніка апсайклінгу була знайома і населенню за часів Радянського Союзу. В той час дістати певні речі було непросто. Тож застосовуючи винахідливість, майстрині створювали нові речі з уживаних та ще й ділилися різноманітними порадами в інформаційних джерелах, зокрема газетах, журналах, телевізійних передачах. Можливо, саме тому перетворення вживаної речі на щось нове і досі багатьма сприймається як прояв нестатку.

Втім сьогодні апсайклінг широко поширений у всьому світі. Безсумнівно він зустрічається в екологічно налаштованих брендах, зокрема таких як Balenciaga, Marni, Etro (одяг зі шматочків «старих» речей та тканин за допомогою техніки клаптикового шиття), Coach (перероблені сумки просто з 1970-х) не побоюлися експериментів із повторним використанням матеріалів.

Професійно апсайклінгом займається і бренд Frankie Collective. Креативний директор марки Сара Горлей вважає, що такий формат взаємодії з вінтажним одягом дозволяє не тільки не забувати про стійкий розвиток та екологію, а й мати неповторний стиль – кожна річ унікальна і створюється командою дизайнерів.

А сімейний дует українських дизайнерів Ксенія та Антон Шнайнери вже 10 років створює модні речі, використовуючи перероблені матеріали [5].

Однак займаючись апсайклінгом можуть не лише дизайнери, кравці, закрійники. Апсайклінг може бути швидким та економічним шляхом отримання матеріалів для реалізації освітніх еко-проектів здобувачів освіти у сфері мистецтва, дизайну, професійної освіти. Залучення здобувачів освіти до діяльності, під час якої вони можуть спроектувати, виготовити та випробувати вироби, які сприяють екологічній сталості, навчитися переробляти матеріали, що були у вжитку, у новий

продукт, є тенденцією, що реалізується в багатьох університетах світу [4, с. 33].

Мал. 2. Апсайклінг-проекти учнів ДПТНЗ «Славутський професійний ліцей».

Аналізуючи контент-досвід впровадження апсайклінгу в освітній процес університетів Китаю, США, Великобританії, Швеції, нами виділено наступні способи реалізації: проведення окремих одноденних майстер-класів (workshops); розробка студентських проектів із використанням апсайклінгу в межах вивчення певних академічних курсів, таких як: сталий дизайн (sustainable design), дизайн одягу (apparel design) і т.п. [2]. На нашу думку, даний досвід може бути реалізований і в українських освітніх (професійних, професійно-технічних, вищих) закладах, оскільки відповідає базовим принципам навчання: активності й самостійності, зв'язку з життям, бережливості та екологічності у ставленні до природи, дозволяє застосувати компетентнісний підхід в освіті та проектне навчання.

Згідно Державного освітнього стандарту професії «Кравець» [1] до професійної компетентності (за трудовою дією або групою трудових дій) майбутніх кравців і закрійників визначено «здатність виконувати ремонт чоловічого одягу, платтяного асортименту складної форми...та оновлювати швейні вироби, підбираючи матеріали відповідно до тканини виробу та їх властивостей...». Тож здобувачі освіти модефікують одяг, виконуючи еко-проекти з апсайклінгу. На малюнку 2 зображено апсайклінг-проекти учнів ДПТНЗ «Славутський професійний ліцей».

Водночас, здобувачі вищої освіти зі спеціальності 015 Професійна освіта (Дизайн) в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова на заняттях з дисципліни «Робота в матеріалі» створюють креативні колекції

одягу (мал. 3) під час творчої проектної діяльності засобами екологічного дизайну.

Мал. 3. Апсайклінг-проекти здобувачі вищої освіти зі спеціальності 015 Професійна освіта (Дизайн) в УДУ імені Михайла Драгоманова

Для реалізації проектів з апсайклінгу здобувачі освіти крім перешивання виробу використовують різні техніки декоративно-ужиткового мистецтва, зокрема ручний розпис, вишивку, макраме, аплікацію, печворк, в'язання, плетіння та багато інших. Вибір технік здійснюється самими здобувачами освіти відповідно до рівня розвитку креативності, попереднього досвіду, естетичних цінностей, сформованих умінь та навичок їх використання.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Впровадження в освітній процес українських закладів професійної (професійно-технічної), вищої освіти екологічного дизайну в проектній діяльності формує екологічний світогляд здобувачів освіти, сприяє розвитку їх творчих здібностей, креативності, пошуку нестандартних рішень. Кожна виготовлена річ – неповторна, унікальна, має інноваційний дизайн, і головне – даючи старим речам та матеріалам друге життя, здобувачі освіти формують екологічний світогляд і можуть стати частиною змін, завдяки яким планета і людство отримують шанс на майбутнє без екологічних проблем.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Державний освітній стандарт 7433.С.14.10-2023 Професія: Кравець Код:7433 Кваліфікація: кравець 2-3, 4, 5, 6-го розрядів. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/standarty/2023/01/27/Standart-profosv.Kravets.81-27.01.2023.pdf> (дата звернення: 21.11.2023)
2. Ebbert C., Rexfelt O., Ordonez I. Beyond lampshades – teaching upcycling in a meaningful way. *International conference on engineering and product design education*, 7-8 September 2017, Oslo and Akershus university college of applied sciences, Norway. URL:<https://cutt.ly/YmYPIU2-Zhang L., Barbour C.>

Introducing Digitizing Technology in CAD Pattern-Making Class for Upcycling Project, *International Textile and Apparel Association Annual Conference Proceedings*, 2020, 77(1). DOI: 10.31274/itaa.11940

3. English definitions. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/> (дата звернення: 21.11.2023)

4. Flowers, J., Rauch, C., & Wierzbicki, A. Teaching Upcycling to Impact Environmental Attitudes. *Journal of Technology Education*. Vol. 30, No. 1, Fall 2018. Електронний ресурс. URL: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1201581> (дата звернення: 21.11.2023).

5. URL: <https://greenpost.ua/news/eksklyuzyvno-j-ekologichno-apsajkling-novyj-trend-i51301> (дата звернення 21.11.2023)

6. URL: <https://ugreen.io/cradle-to-cradle-design-a-sustainable-revolution/> (дата звернення 21.11.2023)

7. Stool made out of a vintage suitcase by AERO-1946. URL: <https://www.upcycledzine.com/stool-made-out-of-a-vintage-suitcase-by-aero-1946/> (дата звернення 21.11.2023)

REFERENCES

1. State educational standard 7433.S.14.10-2023 [About education] Profession: Tailor Code: 7433 Qualification: tailor 2-3, 4, 5, 6-th grades.. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/standarty/2023/01/27/Standart-profosv.Kravets.81-27.01.2023.pdf> (data zvernennia: 21.11.2023) [in Ukrainian]

2. Ebbert, C., Rexfelt, O., Ordonez, I. (2017). Beyond lampshades – teaching upcycling in a meaningful way. *International conference on engineering and product design education*, 7-8 September, Oslo and Akershus university college of applied sciences, Norway. URL:<https://cutt.ly/YmYPIU2-Zhang L., Barbour C.> Introducing Digitizing Technology in CAD Pattern-Making Class for Upcycling Project, *International Textile and Apparel Association Annual Conference Proceedings*, 2020, 77(1). DOI: 10.31274/itaa.11940 [in English]

3. English definitions. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/> (data zvernennia: 21.11.2023) [in English]

4. Flowers, J., Rauch, C., & Wierzbicki, A. Teaching. (2018). Upcycling to Impact Environmental Attitudes. *Journal of Technology Education*. Vol. 30, No. 1, Fall. Електронний ресурс. URL: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1201581> (data zvernennia: 21.11.2023). [in English]

5. URL: <https://greenpost.ua/news/eksklyuzyvno-j-ekologichno-apsajkling-novyj-trend-i51301> (data zvernennia 21.11.2023) [in English]

6. URL: <https://ugreen.io/cradle-to-cradle-design-a-sustainable-revolution/> (data zvernennia 21.11.2023) [in English]

7. Stool made out of a vintage suitcase by AERO-1946. URL: <https://www.upcycledzine.com/stool-made-out-of-a-vintage-suitcase-by-aero-1946/> (data zvernennia 21.11.2023) [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КОСЯК Інна Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інженерії та технологій виробництва Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, доцент кафедри професійної освіти в сфері технологій та дизайну Київського національного університету технологій та дизайну.

Наукові інтереси: дизайн-проекування одягу, художньо-творчий розвиток та самодійнення особистості суб'єктів навчання широкого вікового діапазону.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KOSIAK Inna Vasilievna – candidate pedagogical sciences, associate professor, associate professor department of engineering and production technologies Ukrainian State University named Mykhailo Drahomanov, associate professor of the department professional education in the field of technology and design Kyiv National University of Technology and Design

Scientific interests: clothing design, artistic and creative development and self-realization the personality subject's education of a wide age range.

Стаття надійшла до редакції 18.01.2024 р.